

Dominique Bodin, Luc Robène i Stéphane Héas,
Sport i nasilje u Europi, Knjiga trgovina d.o.o.,
Zagreb 2007., 256 str.

Knjiga trojice francuskih autora sa Sveučilišta u Rennesu, Dominiquea Bodina, Luca Robènea i Stéphane Héasa, koja nosi naslov *Sport i nasilje u Europi*, objavljena je 2005. u nakladi Vijeća Europe, a 2007. godine prevedena je na hrvatski jezik. Kad je neka znanstvena knjiga izdana zahvaljujući suradnji s Vijećem Europe, Agencijom za odgoj i obrazovanje te Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, ne treba čuditi neskrivena didaktička dimenzija njezina sadržaja niti smetati naglašena politička korektnost stila kojim je pisana. Pa ipak, dovoljno je razloga da se posveti pozornost ne isključivo tekstu već i kontekstu toga djela.

Dvojica sociologa i jedan povjesničar prihvatili su se nezahvalnog zadatka koji je uključivao opsežno istraživanje, ali i discipliniranje prikupljenih podataka, odnosno iz njih proizašlih zapažanja, i to u skladu ne samo sa znanstvenim nego i s odgojno-obrazovnim potrebama i ciljevima. Dodatni im je problem bilo usklađivanje modela europskog sporta kakvim Vijeće Europe barata u svojim dokumentima s turobnom slikom svakovrsnim nasiljem opterećenog sporta u gospodarski i politički neuravnoteženoj, čak razjedinjenoj Europi. Može li današnji sport uopće, sa svim svojim negativnim stranama, propagirati prijateljstvo, kulturnu razmjenu i mir? Ili ga je primjerenije tretirati poput bilo koje druge društvene aktivnosti pa ne očekivati da bude superioran ostatku društva?

Tek kada se tako sagledaju (pred)uvjeti za spomenuti znanstvenoistraživački projekt o sportu i nasilju, ima smisla ocjenjivati doprinos knjige i njezino mjesto unutar dosadašnjih socioloških, antropoloških, povijesnih i inih studija o toj temi. U manjoj se mjeri to odnosi i pojavljivanje hrvatskoga izdanja knjige jer ona u nas može komunicirati eventualno s nasljeđem domaće sociologije sporta jer sport ovdje još baš i nije zaživio kao zahvalan i interesantan predmet društvenih i humanističkih znanosti. Evidentna je, naime, diskrepancija između statusa sporta u hrvatskom društvu i njegov statusa u našoj znanosti.

U svakom slučaju, spoj sporta i nasilja višekratno se pokazao, barem što se Europe i svijeta tiče, i društveno i znanstveno važnim. Doduše, to u prvome redu vrijedi kad je riječ o navijačkom nasilju te o brojnim člancima i knjigama posvećenima tom fenomenu. Huliganstvo povezano s nogometom zaprema, međutim, samo prvu trećinu knjige *Sport i nasilje u Europi*, koja "ima za cilj na jednome mjestu sabrati najbitnije teme relevantne za odnos između sporta i nasilja i donijeti objektivne zaključke temeljene na podacima prikupljenima iz medija, sudskih izvješća, pravne prakse, statistika i istraživanja".

Preostale teme kojima se ova knjiga bavi – politika i nasilje u sportu, nasilje u sportu iz gospodarske perspektive, medijsko nasilje u sportu, ljudska tijela i nasilje, nasilje usmjereno prema manjinskim skupinama – zapravo su zbog svoje manje istraženosti čak i provokativnije, a na određen način skrivaju u sebi i veći edukativni potencijal, upozoravajući ne samo na mogućnost već i na razložnost prepoznavanja određenih događaja, praksi i normi kao nasilnih te samim time neprihvatljivih. Takva koncepcija knjige francuskih autora objašnjava njihovo

preuzimanje fleksibilnije i šire definicije pojma nasilja, one koja osim vidljivog, "standardiziranog" nasilja uključuje i mekše oblike koji se javljaju zbog ekonomske dominacije, političke manipulacije ili kulturne deprivacije društveno marginaliziranih skupina.

Važni su akteri sportskog polja poput transnacionalnih korporacija, medijskih giganta ili vodećih farmaceutskih industrija stoga ovdje prikazani u devijantnom svjetlu, a problematiziranjem njihove uloge dovele su se u pitanje neke kolokvijalno prihvaćene premise o funkcionalnosti sporta i njegovoj pozitivnoj ulozi na svim razinama – školskoj, rekreativnoj i vrhunskoj. Vrhunski je sport u globaliziranom svijetu, baš naprotiv, osobito pogodan za borbu oko novca, rezultata i slave te sukobe oko značenja unutar nepreglednih igara moći.

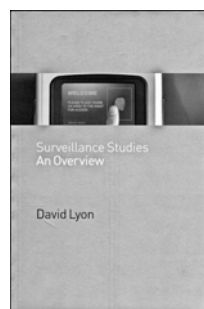
Ozljede, nesreće, doping, proračunske nejednakosti, korupcija, iskrivljene medijske slike, homofobija i sl. – simptomi su ozbiljne bolesti suvremenog sporta u Europi, a kad su već učinjeni propusti u prevenciji takovrsnog nasilja nad sportašima i sportom u cjelini, ostaje pokušati djelovati kurativno. Autorska je trojka i u uvodu i u zaključku čvrsto na poziciji vjere u neupitne vrijednosti sporta i u potrebitost njegova postavljanja na zdrave osnove – "Ne sudi se, dakle, sportu, nego onomu što od njega ljudi čine ili žele učiniti" – što ovu knjigu nedvojbeno svrstava u kategoriju znanstvenih djela s porukom, no to samo po sebi ne mora nužno biti ni dobro niti loše.

Naime, protkanost raznorodnim primjerima i dijagnostičke dionice čine *Sport i nasilje u Europi* zanimljivim i korisnim štivom, ali poznavatelji onoga dijela opusa Srđana Vrcana koji pripada sociologiji sporta s pravom će biti pomalo razočarani teorijskom podlogom pojedinih poglavlja ove knjige. Bodin, Robène i Héas zaslužuju pohvale za ponuđene uvide u širinu i rasprostranjenost problema simbioze sporta i nasilja u Europi, dok su dubinu problema ipak samo naznačili, ne i zaronili u nju.

Ozren BITI

David Lyon, Surveillance Studies, An Overview,

Polity Press, Cambridge 2007., 243 str.

Bez obzira na to pristajemo li suvremeno društvo pomalo paranoidno etiketirati "društvom nadzora", nema dvojbe da se posljednja dva-tri desetljeća, a onda posebno posljednjih nekoliko godina, nadzor u društvu osjeća sve konkretnije i intenzivnije. Shodno tomu u istom se razdoblju razvijaju i profiliraju studiji nadzora kao odgovor na tumačenje novih fenomena kontrole, nadziranja i discipliniranja povezanih s tehnologizacijom, informatizacijom i digitalizacijom kulture i društva. Imaju li se na umu različite prakse nadgledanja drugih s nekom svrhom, nadzor je zapravo star koliko i ljudska povijest. No, danas svjedočimo tomu da se nadzor, koji je nekad postojao samo u određenim segmentima života, odjednom širi po svim područjima svakodnevnog života, premda se ne manifestira uvijek jednako i istim intenzitetom.

Fokusirano, sustavno i rutinsko obraćanje pozornosti osobnim detaljima radi utjecanja, upravljanja, zaštite ili usmjeravanja, na neki nas način sve zahvaća, bili gledatelji ili gledani,